

Az egyéni érdek helye

Az emberek többsége a politikától a gazdasági „megváltást” várja. Az MSZMP közelgő kongresszusától párttagok és állampolgárok remélnék iránymutatást. (Bár mostanában mintha fogyatkozna a hit.) Két küldöttjelölttel, Kánitz Zoltánnal, a Kisteleki-Kábelgyár igazgatójával és Németh Györggyel, az MSZMP Csongrád Megyei Bizottsága politikai munkatársával a párt és a gazdaság jelenlegi és jövőbeni viszonyáról beszélgettünk.

— Egy héttel ezelőtt két dokumentumtervezet jelent meg a sajtóban. Ezekben gazdasági elképzelések is megfogalmazódnak meglehetősen általános formában.

Kánitz Zoltán: Én mint gazdasági vezető elsősorban a hogyanokból szeretnék már valamit megtudni. A most ismét felvetett kérdések már régóta napirenden vannak, de a kongresszus után csak a megvalósítás módjának tisztázásával maradhat talpon ez a párt és remélhet a választásokon tisztességes szereplést. Ma még nem vagyok arról meggyőződve, hogy ezek a rendkívül fontos válaszok megszületnek addig. Ma a magyar gazdaság aggasztó állapotban van. Kereslet volna a mi termékeink iránt, de a fizetőképesség hiányzik. A hanyatlás folyamata már a XIII. kongresszus előtt megindult, később a hiánygazdálkodáshoz akut pénzhiány is társult. E két folyamat együtt roppant veszélyes. A financiai helyzet miatt félt, hogy jó és szükséges magyar vállalatok is igen rövid időn belül csődbe jutnak.

Németh György: A monetáris restriktió túlsordult. Mostanában sokat hallhatunk a piacteretéről. Ez nem felső elhatározás kérdése. Először a tulajdon fogalmát és hazai arányait kellene definiálni, mert enélkül piac sincs. Egy politizáló párt, amely választásokkal akar győzni, a programjában nem kezdhet „ha” szócskával mondatot. A tulajdonformák változásait — mint ahogy valamikor az adórendszer határai — nem modelleztük le.

Ilyen körülmények között illúzióknak tartom a külföldi tőke remélt beáramlását. Most politikai intézményrendszer váltunk, ugyanakkor gazdaságunk hihetetlen ütemben romlik. Megszilárdult alapokról kellett volna hozzájárítani a politikai intézményrendszer átforgatásához. Hol van már 1986. november 19—20-a? Akkor is politikai voluntarizmus volt az infláció megállítására. Nem olyan rég gazdasági, stabilitási programot hirdettünk három évre pártunk. Ennek az időszaknak a végén járunk, de hol maradt a megvalósítás. Programokat szülnék sorra, de nem tisztázzuk, hogy ezek nem buknak-e el a végrehajtáson. 1968 óta annyi minden nem sikerült.

— Ohatatlanul eljutottunk a politikai és/vagy gazdasági haladás dilemmájához.

Kánitz Zoltán: Nem tudok jó politikát jó gazdaság nélkül elképzelni. Legalább a zuhanás megállításáig el kellene jutnunk. Amíg ezt nem produkáljuk, az emberek nem állnak az MSZMP mellé. Nálunk a vállalati nyereség manipulált kategória. Fizetésektelen és alaphiányos cég az égbe mehet, mondjuk kiváló vállalatként büszkélkedhet.

Németh György: Nálunk a vállalatok jórésze 10 százalékos, vagy még annál is magasabb árbevétel-arányos nyereséggel dolgozik. Ez a mutató nálunk Nyugatra akár 2-3 százalékos szinten is maradhat, mégis futja belőle műszaki fejlesztésre, magas szociális juttatásra, innovációra.

Kánitz Zoltán: Legfelsőbb szinten történt többszöri próbálkozás ellenére ma a beruházás még sokkal keményebb költség, mint a felújítás. A Pénzügyminisztérium ellenőrkök sokaságát tartja azért, hogy felderítsék az ezen a területen ügyeskedő vállalatokat. A gazdálkodók pedig jó szakembereket fizetnek azért, hogy ügyeskedéseiket elrejtsek a PM elől. Amíg konvertibilis nem lesz a forint, addig hiába reménykedünk komoly változásban. Egy ilyen döntés nehéz inflációval jár, de csak ez az egy esélyünk marad.

— Divatszó ma politikai közéletünkben a reprivatizálás. Véleményük szerint a kollektív tulajdonnak milyen arányban kellene magánkézre jutni ahhoz, hogy egészséges lendületet kapjon a magyar gazdaság?

Kánitz Zoltán: Nem tudok olyan társadalmi rendszerről, amely anélkül ért el átütő sikereket, hogy az egyéni érdeket mindenek fölé ne helyezte volna. Mi, Kisteleken egy év alatt 50 százalékkal tudtuk emelni a bért. Ma nincs létszámgonddunk. Viszont az opusztaszer augusztus 20-ai ünnepségen egyik szónok fennhangosan követelte, hogy adjuk vissza a földet. Kérdezem én: kinek? Aligha lenne a terület töredékére jelentkező.

Németh György: Nem szabad egy-egy jelenséget csak önmagában vizsgálni. Mindenképpen számolni kell a közgazdasági környezettel is. Ha a gazdaság egy részét reprivatizáljuk, mi lesz az állami tulajdonban maradó hányaddal?

— Mikor lennének elégedettek a kongresszus eredményeivel?

Kánitz Zoltán: Talán megint egyfajta csodavárás előzi meg az októberi tanácskozást. Ez túlzás. Programnak kell születni majd, olyannak, ami megvalósítható. Amíg megvalósítható programok nincsenek, addig igazi politikai pártok sem léteznek. Így tehát ma még az MSZMP sem párt. En olyan pártunk akarok a tagja lenni, amely reális alapokon eszélkedik és nekem jobb életszínvonalat ígér, ha ilyen párt nem létezik Magyarországon, akkor távol maradok a politikai csoportosulásoktól.

Németh György: En is a biztos megélhetésre, saját magam „újratermelésének lehetőségére” helyezem a hangsúlyt. A most megjelent általánosságok ezzel nem foglalkoznak. Olyan közérthető programot kellene a kongresszusnak produkálni, amelyik mindenki érdekel, köznapi és emberközelit és természetesen záros határidőn belül végrehajtható.

B. I.

Reformkörök országos tanácskozás előtt

Kié lesz a „mikrofon”?

— Kérem, címszavakban foglalják össze, hogy mi történt a tavaszi szegedi találkozó óta!

Lovászi József: — Egy kicsit bennünket is meglepett az akkori óriási sajtónyilvánosság. Az akkori tanácskozásunknak nagy visszhangja volt a párton belül is. Újabb, és újabb reformkörök alakultak. Több helyen tartottak az országban regionális tanácskozásokat. Sok követelésünk fogalmazódott meg. Ezek közül az egyik volt például a pártkongresszus összehívása. S bekövetkezett a „zalai fordulat” is. Ebben a megyében még a kongresszusig gyakorlati tapasztalatokat is szerezhettek a reformkörök az irányításból.

— Az új zalai pártvezetés minősítését alapvetően a szeptember 16-i választáson elért eredmény határozza meg. Ha győz György István, az MSZMP reformkörös jelöltje, akkor az új forma az égbe megy, ellenkező esetben pedig igencsak lesz újabb érve az őket támadóknak.

Lovászi József: — Kétségkívül ennek a kísérletnek a megítélésében próbák lesz a választás, de a minősítés talán nemcsak ezen múlik majd. Hiszen máris sorozatos jó, helyi kezdeményezések megvalósítását kezdték meg Zalában. Nagy veszély azonban, hogy az irányító helyzetbe került reformkörök sok energiát veszítenek majd a párton belüli harcokban. A párt iránti bizalom emeléséhez napi apró, operatív, helyes „kormányzati” intézkedések kellene.

Gábor Kálmán: — Elemezni kell, hogy mi tette lehetővé a zalai fordulatot! Sok érdekes dolog kiderül az alaposabb vizsgálódásnál. Például az ipari lobby hiánya. Győr-Sopron megyében még sikerült bizonyos erőknél megakadályozni — hetekkel korábban — egy hasonló fordulatot. Viszont pihuszi gyözelmek ezek a tényerések addig, amíg egy új párt nem születik az MSZMP-ből. Ma nagyon eltérő nézetrendszerű emberek nyilatkozhatnak en-

A következő hétfő egyik legfontosabb belpolitikai eseménye lesz a reformkörök országos tanácskozása Budapesten. Az MSZMP-n belüli megújulás legradikálisabb irányzata még tavaly éppen Szege-den kezdte meg a szervezeti formája kialakítását. Már ebben az évben — május 20-án — városunkban is tartottak külföldön is nagy érdeklődést kiváltó tanácskozást. Összegző és jövőtárgaló beszélgetésre kértünk két szegedi, az újabb országos tanácskozás előkészítésében is részt vállaló reformköröst, Gábor Kálmánt és Lovászi Józsefet.

nek a pártnak a nevében. Az előválasztások vibrálása megmutatta, hogy kevés a helyi vezetésben fordulatot elérni. A teljes irányítási mechanizmusban vákuum van és ez bő lehetőségeket ad a demagógiára. A választók általában nem a konkrét jelöltekre szavaztak. Zalában olyan koloncokkal kell megküzdeni az új vezetőknek, amik ellen döntő eredményt elérni ilyen rövid idő alatt lehetetlen. A békés átmenet-hez pedig az övékéhez hasonló megoldások kellene. A gyorsaság pedig szinte kinalja a sztálinista eszközöket. A japán szakemberek gyorsan döntenek, de alapos előkészítés után. Nálunk a döntéshozókhoz nagyon gyerekipőben jár, ezért egy csoport az adott pillanatban kiszámíthatja a „mikrofont”. Csak azért, mert elég közel áll hozzá.

— Májusban reformkörökben és megfigyelőkben hiányérzetet hagyott, hogy a szegedi tanácskozásnak nem született meg az igazi közös dokumentuma.

Lovászi József: — Az éppen akkor megszületett reformkörökkel szemben irreális volt ez a várakozás. Akkor még igazán, mélyen nem tisztázták politikai törekvéseink. Néhány fő kérdés közös álláspontra jutottunk. S rá kell döbenni már arra is, hogy a pártmunkalomban nem lehet olyan program, amelynek minden kicsiny részletével mindenki egyetért.

Gábor Kálmán: — A hétfői budapesti tanácskozás

egyik legsúlyosabb kérdése, hogy a reformkörökön belül meglévő irányzatok képesek lesznek-e egymással integrálódni. A reformkommunis-ták, a demokratikus szocializmus hívei, a szociáldemokrata értékek hangsúlyozói és a szociálliberális irányzat tagjai miben tudnak majd egyetérteni. Az integrálódás lenne a szerencsésebb. Ez lényegesen többet érne, mint-ha a jövőben ezek az irányzatok egymás mellett léteznének csak, és csak abban értenének egyet, hogy a régi módon nem lehet politizálni. A hét végén talán a legkomolyabb vita a gazdaság-politikai—társadalompoli-tikai szekcióban várható. Egy-egy program végrehajtásának akadályai nemcsak az MSZMP kövületei, hanem a társadalom konzervatizmusa is. Ennek egyre több jele jelenik meg a felszínen. Ma nehéz a szocializmus zászló-
ra tűzése, mert a lejárata már rég megtörtént. A platform megfogalmazásának kísérletére sor kerülhet, de a siker ma még igencsak kérdéses.

— Ezen a tanácskozáson sok minden kiderülhet majd a kongresszusra várt pártszakadástól is.

Lovászi József: — El tudom képzelni a párton belüli irányzatok egy részének szövetségét, de az nem lehet, hogy a régi, torz szocializmus elképzelésnek bármilyen kis tere maradjon a megújult párton belül.

Gábor Kálmán: — Elvi kompromisszumot hajlandók kötni a reformkörök, de nem mennek bele semmilyen elv-telen megégyezésbe. Sokat beszélnek ma a társadalom depolitizálódásáról. Ennek alapvető oka, hogy a régi dogmáknak a leleplezése hosszú időt igényel. A platform kialakítása mellett fontos cél az emberek szemének felnyitása is. Ma nemcsak az MSZMP nem ad analízist az egyes folyamatokra... Például: Milyen következményei lennének — főként szociális téren — a piac bevezetésének? Az elit iskolák, a magániskolák, a legjobb pedagógusokat is magukhoz vonzó-zák, így az állami iskolák még rosszabb helyzetbe kerülnek. Tehát vigyázni kell a kinyilatkoztatásokkal.

Lovászi József: — Elsődleges cél lesz a most következő hétfőn a májusban Szege-den elkezdett platformvita folytatása. A témák szélesebb körűek lesznek és messzebb-re tekintők. Minden a közelgő kongresszuson várható fő kérdésben igyekeznünk közös álláspontra jutni. Ezt szeretnénk a párton belül és kívül a lehető legszélesebb körben megismertetni. A kongresszus vagy a folyamatosság vagy a megszakítás mérföldköve lesz. A cezurát, véleményünk szerint, meg kell húzni. Ez fájni fog, de nincs más megoldási lehetőség a megújulásra.

Böle István

Ma, hétfőn délután 3 óra-
kor a megyei-városi pártbi-
zottság épületében megbeszél-
ést tartanak az országos tanács-
kozásra készülő reformkörök
közül. A találkozó-
ra az országos fórumra nem
utazó reformkörösöket is
várják.

Isten, Haza, Család

Földet vissza nem veszek! — kiabálta utánam apám, amikor megtudta, hogy a kiscsárdához készülök. A második tábla, ami a szemembe ötlött szombat délután a Független Kiscsárda, Földmunkás és Polgári Párt újszegedi alakulójában: „Földet vissza akarunk!” Nem kell különösen bizonygatni, milyen nehéz ma az új, vagy az újjáalakuló pártoknak olyan programmal előállni, amellyel maradéktalanul megnyerhetnék egy-egy szélesebb társadalmi csoportot.

A Bálint Sándor Művelődési Otthon nemzeti zászlókkal feldíszített termének székei kevésnek bizonyultak a hallgatóság elhelyezésére. Napszitta, barázdált arck, kifogástalan öltözötű úriemberek. Közös bennük, hogy jobbára már a hatvanas éveiket tapossák. Voltak persze fiatalok is szép számban, nők, férfiak egyaránt.

Bár a névváltozás hivatalos bejelentésével kezdte köszöntőjét a művelődési otthon igazgatója, mégis — működnek még a régi reflexek — a November 7-e elnevezést használja néhány mondattal később. A közönség élénkel Himnusz, valamint Siklósi András költő szavai után az elmúlt év novemberében újjáalakult párt történetét Szegő Ist-

Kisgazdák Újszegeden

ván, megyei elnök ismer-tette.

A kezdetek a századfordulóra nyúlnak vissza, az alapító 1908-ban Nagyatádi Szabó István volt. A mai nevét 1930 óta viselő párt '45-ben választásokat nyert 57 százalékkal, de négy év múlva már megszűnni kénytelen. A hagyományokat folytatva — nevéhez méltóan — szélsőséges irányzatokhoz nem csatlakozó, a társadalom minden rétegét felölelő párt akar lenni, amely keresztény erkölcsi alapokon áll, hazaszeretetre nevel, és a családot tartja a társadalom alapkövének. Jel-szavai: Isten, Haza, Család.

Az alakuló ülés óriási hatású szónoka Boros Imre, a párt főügyésze a gazdasági helyzettel kapcsolatban elmondta, az ország nem képes önerőből, jelentős külföldi segítség nélkül a szakadékból kikecmeregni. Éves adósságszolgálatunk (kamatfizetés és törlesztés) jövőre ugrásszerűen emelkedni fog, körülbelül megfelel a mai éves exportbevételnek. A külpiacon konjunktúra csak átmeneti, az oly áhított külföldi tőke nagyon csendesen folydogál. A mai gazdasági és politikai válságnál is súlyosabbnak tartja azonban az erkölcsi válságot. A tulajdonosi tudattal együtt ez is majd nem tökéletesen si-

került kiirtani az elmúlt évtizedekben.

A külpolitika végső célja nem lehet más, mint a semlegesség, s ehhez geopolitikai helyzetünket is alkalmasnak tartja a szónok. Barátságban kell élni valamennyi szomszédunkkal, de az is szükséges ehhez, hogy a határainkon túli magyarok emberhez méltó körülmények között éljenek. Boros Imre, mint az Ellenzéki Kezdeményező vezetője, beszámolt a felgyorsult tárgyalások mai állásáról, többek között a Btk. módosításáról és a választási törvény előzetes vitáiról. A gazdasági helyzetéről szólva elkerülhetetlennek tartja a veszteséges üzemek azonnali felszámolását vállalva a munkanélküliséget is. Ehhez azonban mindenképpen hatékony átképzési programnak kell kapcsolódnia. A tulajdonformák esélyegyenlőségére, a földtulajdon osztályosságára van szükség. Ez nem jelentheti a termelőszövetkezetek automatikus szétrombolását, de feltétlenül biztosítani kell a tulajdonhoz kapcsolódó rendelkezési jog szabadságát. Holland, dán típusú szövetkezeti formát képzelnek el, ahol a tulajdonos maga gazdálkodik, és szolgáltató — gép, műtrágya, növényvédelem profil — kiszövetkezetek veszik körül!

A szociálpolitika egyik első számú feladatának a kis-és középnagydiák realitékének megőrzését tekintik a kisgazdák. Tragikusnak tartják a népességszám drasztikus csökkenését, alapvető állampolgári jogon szeretnék a fiatalokat első lakásukhoz juttatni. Meghirdetik a lelkiismereti szabadságot, az egyházi iskoláknak ugyanakkora támogatást követelnék, mint az államiaknak.

E rövid ismertetésből egyáltalán nem derül ki, ugyanakkor mindenképpen kiemelendő a magával ragadó szónoklat. A dörgedelmek hallatán a tudósító hátán is futkározott a hideg, de a megfáradt — egykor talán megaláztatott — öregemberek is gyakran tapsoltak felállva. Természetesen nem az egykor sokat látott, hallott módon, nem koreográfia szerint. Bizonytalanok ma az emberek, és az nyer, aki maga mellé tudja állítani őket. Ez valamelyest értethető is, hiszen a parasztember csak azt látja, hogy tanýja körül a föld — melyet erőszakkal vettek el tőle — hogyan veszt el becsületét. Valamikor majd kidöntötte a kerítést az eke, ma már át sem lát a több méter széles, gazzal benőtt senki földjén, hiszen minden évben újabb barázdát hagyott el a közös traktor.

Kovács András